Opetus- ja kulttuuriministeriö 6.10.2025

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Keskiviikko 01.10.2025 klo 09.30

Talousarvioesityksen yleisesittely (PL 29) ml. virastorakenneuudistus, toimintamenosäästöt sekä koonti vaalikauden valtionavustussäästöjen kokonaisuudesta

Kirjallinen lisäselvitys

Ulkomaalaisten opiskelijoiden hakeutuminen suomalaiseen ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen on kasvanut viime vuosina. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjät päättävät opiskelijaksi ottamisesta ja vastaavat opiskelijoiden soveltuvuudesta koulutukseen. Tässä ilmenee selvästi vaihtelua koulutuksen järjestäjien kesken. Valiokunta pyytää lisäselvitystä ulkomaalaisten opiskelijoiden opiskelijaksi ottamisesta ja koulutukseen soveltuvuudesta sekä toimenpiteistä, joita ministeriön osalta tähän liittyy.

Kirjallisen lisäselvityksen asiat liittyvät opetus- ja kulttuuriministeriössä valmistelussa olevaan hallituksen esitykseen eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, joka on tarkoitus antaa Eduskunnalle 9.10.2025. Lisäksi lisäselvityksessä esiin nostettuun ilmiöön vastaa ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin muuttaminen, josta eduskunta päätti joulukuussa 2024.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan hakeutumista Suomen julkisrahoitteiseen toisen asteen koulutukseen ei ole rajoitettu kansalaisuuden tai asuinmaan mukaisesti. Ammatillisen koulutuksen lain ja lukiolain mukaan opiskelijavalinnassa tulee noudattaa yhdenvertaisia valintaperusteita.

Kansainvälisten opiskelijoiden hakeutuminen suomalaiseen lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen on lisääntynyt 2020-luvulla. Taustalla ovat koulutusmahdollisuuksien lisääntynyt markkinointi maan rajojen ulkopuolella sekä ammatillisen koulutuksen osalta myös syventynyt työvoimapula, johon haetaan helpotusta maan rajojen ulkopuolelta. Osassa lähtömaita on myös elinolosuhteisiin, talouteen ja työmarkkinoihin sekä poliittiseen tilanteeseen liittyviä tekijöitä, jotka tekevät Eurooppaan hakeutumisesta houkuttelevaa. On odotettavissa, että hakeutuminen suomalaiseen koulutukseen ennalta mainituista syistä lisääntyy myös tulevaisuudessa.

Lukiokoulutuksen osalta voidaan todeta, että 2020-luvulla on syntynyt ilmiö, jossa julkisrahoitteista lukiokoulutusta markkinoidaan Euroopan ulkopuolella opiskelijamäärien kasvattamiseksi erityisesti pienemmissä oppilaitoksissa. Taustalla on myös Suomen väestökehitys, joka on johtanut opiskelijamäärien vähentymiseen monissa lukioissa. Markkinoinnista vastaavat yksityiset yritykset ja siihen sisältyy mm. kielikoulutusta, josta yritys perii osallistujilta maksut. Toistaiseksi Suomeen on tullut muutamia satoja opiskelijoita Euroopan ulkopuolelta, mutta julkisuudessa on asetettu tavoitteeksi tuhansien ulkomaalaisten opiskelijoiden saaminen Suomeen vuosittain.

Opetus- ja kulttuuriministeriön keväällä 2025 lukiokoulutuksen järjestäjille tekemän kyselyn mukaan kaikista vastaajista (72) ilmoitti, että heidän järjestämäänsä lukiokoulutukseen hakeutuu opiskelijoita kolmansista maista. Heistä hieman vajaa puolet (n=34) kertoi tekevänsä itse tai yhdessä yhteistyökumppanin kanssa kolmansiin maihin suunnattua viestintää tai markkinointia, jolla on pyritty lisäämään kiinnostusta heidän tarjoamaansa koulutukseen. Vastaajat kertoivat, että opiskelijat hakeutuivat lukiokoulutukseen esimerkiksi Opintopolun yhteishaun tai jatkuvan haun kautta taikka olemalla sähköpostitse yhteydessä suoraan koulutuksen järjestäjään. Oma-aloitteisen koulutukseen hakeutumisen lisäksi opiskelijoita oli hakeutunut opiskelijaksi opiskelijarekrytoinnin kautta. Kolme vastaajaa kertoi, että kolmansissa maissa tehtyyn opiskelijarekrytointiin osallistui sellainen opiskelijoita välittävä organisaatio, jonka kanssa ei ollut tehty sopimusta yhteistyöstä.

Päätöksen opiskelijaksi ottamisesta tekee koulutuksen järjestäjä. Lukiolain mukaan hakijaa ei voida ottaa opiskelijaksi, jos hänellä ei ole riittäviä valmiuksia opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen ja

ymmärtämiseen. Kielitaidon arvioinnista vastaa koulutuksen järjestäjä. Kolmansista maista hakeutuvien opiskelijoiden edellytyksiä suoriutua koulutuksesta arvioitiin eri tavoin kielikokeen, haastattelun tai todistuksen perusteella.

Ammatillisen koulutuksen osalta vallalla on tilanne, jossa Suomeen hakeutuu kolmansien maiden kansalaisia opiskelemaan valtionosuusrahoitteiseen koulutukseen. Osa tästä hakeutumisesta on koulutuksen järjestäjästä riippumatonta, mutta eräät koulutuksen järjestäjät ovat markkinoineet koulutustarjontaansa aiemmin mainitun kaltaisten välittäjäorganisaatioiden kautta. Tämän lisäksi osa kolmansien maiden kansalaisista tulee tilauskoulutukseen, joka ei ole julkisesti rahoitettua. Useimmissa tapauksissa Suomessa järjestettävän tilauskoulutuksen lopullinen maksaja on opiskelija tai hänen omaisensa.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusmalli on kannustanut opiskelijamäärien lisäämiseen, sillä 70 prosenttia rahoituksesta on perustunut tavoitteellisiin opiskelijavuosiin. Ministeriön myöntämän tavoitteellisten opiskelijavuosien määrän käyttö on käytännössä ollut edellytys yhtä suuren rahoituksen saamiselle seuraavana vuotena. Eduskunta on joulukuussa 2024 hyväksynyt ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia koskevan lainmuutoksen, joka tulee voimaan 1.1.2026 alkaen. Muutoksella opiskelijamäärän (toteutuneet opiskelijavuodet) painoarvo rahoitusperusteissa laskee 70 prosentista 50 prosenttiin. Samalla opintosuoritusten (20 % -> 30 %) ja työllistymisen / jatko-opintoihin siirtymisen (7 % -> 18 %) painoarvot nousevat merkittävästi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön keväällä 2025 toteuttaman kyselyn toisessa osiossa käsiteltiin valtionosuusrahoitteista ammatillista koulutusta, johon on haettu vapaan hakeutumisoikeuden kautta kolmansista maista. Kysely ei koskenut niitä ulkomaan kansalaisia, jotka opiskelemaan hakeutuessaan oleskelivat jo Suomessa.

Vastaajista 44 ilmoitti, että heidän järjestämään ammatilliseen tutkintokoulutukseen hakeutui opiskelijoita kolmansista maista. Vastaajista 4 ilmoitti tekevänsä sellaista kolmansiin maihin suunnattua viestintää tai markkinointia, jolla oli pyritty lisäämään kiinnostusta heidän tarjoamaansa koulutukseen. Markkinointia tekevistä koulutuksen järjestäjistä kahdella osallistui opiskelijarekrytointiin kolmansissa maissa yhteistyökumppani, jonka kanssa koulutuksen järjestäjällä oli sopimus yhteistyöstä. Joissain tapauksissa opiskelijarekrytoinnissa mukana saattoi olla myös agentti, jonka kanssa ei ollut erillistä sopimusta yhteistyöstä. Kolmansiin maihin kohdistuvaa markkinointia harjoittavista koulutuksen järjestäjistä kolme ilmoitti, että yksittäiset opiskelijat hakeutuivat oma-aloitteisesti suoraan heidän järjestämäänsä koulutukseen.

Opiskelijaksi ottamisesta päättää koulutuksen järjestäjä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijaksi voidaan ottaa hakija, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän, tai jolla koulutuksen järjestäjä muutoin katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen. Kielitaitovaatimuksesta ei ole säädetty, mutta tutkinnon suorittamisen edellytyksenä on kielitaidon kehittyminen niin, että opiskelija voi suorittaa tutkintonsa järjestämisluvalla määrätyllä tutkintokielellä, joka useimmiten suomi tai ruotsi.

Kyselyn mukaan kolmansista maista hakeutuvien henkilöiden soveltuvuutta koulutukseen kerrottiin arvioitavan muun muassa pääsykokeen avulla. Pääsykokeet järjestettiin pääasiassa verkossa. Soveltuvuutta koulutukseen arvioitiin myös etähaastatteluiden avulla. Hakijan soveltuvuutta arvioitaessa riittävää kielitaitoa pidetiin erityisen merkittävänä tekijänä. Vastaajista enemmistö ilmoittikin järjestävänsä lisäksi myös kielikokeita tai muuta kielitaidon testausta verkossa ennen opiskelijaksi valintaa.